

บทที่ 2

ศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม

เนื้อหาบทที่ 2

ศาสนาพื้นฐาณดั้งเดิม

2.1 คุณลักษณะของศาสนาพื้นฐาณดั้งเดิม

- 2.1.1 การมีความเชื่อในเรื่องพลังอำนาจที่ไร้ตัวตนแต่มีมีทิทานุภาพ (Impersonal power)
- 2.1.2 การมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณหรือผี (Animism)
- 2.1.3 การมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ (Magic)
- 2.1.4 การมีความเชื่อในเรื่องการทำนายเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต (Divination)
- 2.1.5 การมีความเชื่อในเรื่องข้อห้ามหรือที่เรียกว่า ตาบู (Taboo)
- 2.1.6 การมีความเชื่อในเรื่องรูปลักษณะหรือโตเต็ม (Totem)
- 2.1.7 การมีความเชื่อในเรื่องการบวงสรวงและสังเวยต่างๆ (Sacrifice)
- 2.1.8 การมีความเชื่อในพิธีกรรม (Rites of Passage)
- 2.1.9 การมีความเชื่อในเรื่องการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ (Ancestor Worship)

2.2 ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์ที่นับถือศาสนาพื้นฐาณดั้งเดิม

- 2.2.1 ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์นีแอนเดอร์ธัล (Neanderthal)
- 2.2.2 ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์โครมันยอง (Cro-Magnon)
- 2.2.3 ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์ยุคหินใหม่
- 2.2.4 ศาสนาและความเชื่อของพวกอเมริกันอินเดียน
- 2.2.5 ศาสนาและความเชื่อของชาวพื้นเมืองแอฟริกัน

แนวคิด

1. นักปราชญ์ศาสนาส่วนมาก นิยมจัดให้ศาสนาและความเชื่อทั้งหลายในยุคก่อนประวัติศาสตร์อยู่ในกลุ่มของศาสนาดั้งเดิม ซึ่งในปัจจุบันนี้ยังคงมีหลงเหลืออยู่บ้างในชนเผ่าที่ล้าหลังทางวัฒนธรรม

2. ความเชื่อของชนพื้นเมืองต่างๆ ไปมีลักษณะคล้ายคลึงกันมาก โดยเฉพาะแกนหลักแห่งความเชื่อโดยทั่วๆ ไปยังคงมีลักษณะที่ร่วมกัน อันได้แก่ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์นี้แอนเดออัล ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์โครมันยอง ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์ยุคหินใหม่ ศาสนาและความเชื่อของพวกอเมริกันอินเดียน ศาสนาและความเชื่อของชาวพื้นเมืองแอฟริกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจถึงคุณลักษณะพื้นฐานต่างๆ ของศาสนาพื้นฐานดั้งเดิมได้อย่างถูกต้อง

2. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจถึงศาสนาและความเชื่อต่างๆ ของมนุษย์ที่นับถือศาสนาพื้นฐานดั้งเดิมได้อย่างถูกต้อง

บทที่ 2

ศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม

2.1 คุณลักษณะของศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม

นักปราชญ์ศาสนาส่วนมาก นิยมจัดให้ศาสนาและความเชื่อทั้งหลายในยุคก่อนประวัติศาสตร์ อยู่ในกลุ่มของศาสนาดั้งเดิม ซึ่งหมายถึง ศาสนาที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาทางความคิด ยังหลงยึดติดในเรื่องของไสยศาสตร์และโชคลาง ปัจจุบันศาสนาดั้งเดิมนี้อย่างคงหลงเหลืออยู่บ้างในชนเผ่าที่ล้าหลังทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนาของพวกอเมริกันอินเดียน ศาสนาของชาวพื้นเมืองในออสเตรเลีย และศาสนาของชาวพื้นเมืองแอฟริกัน เป็นต้น ศาสนาพื้นฐานดั้งเดิมนี้อาจมีสิ่งที่น่าสนใจดังนี้

2.1.1 การมีความเชื่อในเรื่องพลังอำนาจที่ไร้ตัวตนแต่มีอิทธิพล (Impersonal power)

พลังอำนาจที่ชาวเกาะเมลานีเซียนเรียกว่า “มานา” เป็นความเชื่อพื้นฐานดั้งเดิมที่นักศาสนาสากลสันนิษฐานว่า น่าจะเกิดขึ้นก่อนความเชื่อในเรื่องผี (Anima) ความเชื่อชนิดนี้เป็นความศรัทธาในอำนาจที่ไม่มีตัวตน เป็นบุคคล (impersonal) เป็นความเชื่อของมนุษย์ในระยะแรกๆ ที่มีต่ออำนาจของธรรมชาติ แล้วจึงพัฒนามาเป็นความเชื่อในเรื่องผี มนุษย์ที่เชื่อแบบนี้จะแสดงออกด้วยการทำความเข้าใจในกฎเกณฑ์ธรรมชาติ แล้วจะทำให้ถูกเคล็ดเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง หรืออาจเลี่ยงการกระทำบางชนิดที่จะทำให้เกิดโทษ จึงกลายเป็นข้อห้ามต่างๆ (Taboo) ที่ปฏิบัติกันสืบมา จนดูเหมือนว่าเป็นการกระทำที่มாயาไร้เหตุผล เพราะผู้ปฏิบัติตามส่วนมากไม่ต้องการคำอธิบายในการกระทำนั้นๆ เพียงแต่รู้ว่าต้องไม่ทำสิ่งนั้นๆ เพราะเป็นข้อห้าม และถ้าทำไปเมื่อใดจะทำให้เกิดโทษอย่างรุนแรงแก่ตน และบางครั้งอาจถึงแก่เสียชีวิตได้ อำนาจอันทรงพลังนี้จึงต่างจากผี เพราะผีอาจให้คุณหรือโทษแก่เราได้ ขึ้นอยู่กับเราเห็นใจหรือไม่ และการเอาอกเอาใจเป็นพิเศษ แต่อำนาจของมานา มนุษย์สามารถหลีกเลี่ยงได้ขึ้นอยู่กับว่าเราทำถูกต้องตามกฎหมายหรือข้อห้ามหรือไม่

อำนาจอันทรงพลังนี้อาจมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาษาของแต่ละท้องถิ่น แจ็ค ไฟน์กัน¹ ได้อธิบายว่า อำนาจอันทรงพลังนี้ในอเมริกามีชื่อเรียกหลายอย่าง ทั้งนี้เพราะในอเมริกามีชนเผ่าอินเดียนแดงหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มแม้ว่าจะเป็นอินเดียนแดงเหมือนกัน มีความเชื่อในพลังอำนาจของธรรมชาติเหมือนกัน แต่เรียกชื่อในสิ่งเดียวกันนี้แตกต่างกันออกไป เช่น เผ่าอัลกอนควินส์ (Algonquins) เรียก “มานิตู” (Manitou) เผ่าอีโรควัวส์ (Iroquois) เรียก “โอเรนดา” (Orenda) เผ่าซุซ (Sioux) เรียก “วากันดา” (Wakanda)

2.1.2 การมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณหรือผี (Animism)

มนุษย์ในยุคดั้งเดิมมักมีความเชื่อที่ว่า โลกที่เราอยู่นี้มีพลังวิญญาณที่สามารถติดต่อกับมนุษย์ได้ วิญญาณเหล่านี้มีอยู่ในทุกๆ สิ่ง เช่น สัตว์ พืช ก้อนหิน ก้อนดิน ลำธาร แม่น้ำ ภูเขา สายลม ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ สามารถให้คุณหรือโทษแก่ผู้ที่กระทำไม่ถูกต้อง วิญญาณนี้มีลักษณะเป็นตัวตน นักการศาสนาเรียกว่า “อนิมา” (Anima) ซึ่งมาจากภาษาละติน แปลว่า “ลมหายใจแห่งชีวิต”

ความเชื่อแบบอนิมาหรือผี ทำให้คนสมัยนั้นนิยมการเซ่นไหว้ หรือกระทำพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้ผีหรือวิญญาณเกิดความพอใจจะได้รับประทานสิ่งที่ตนปรารถนา ความเชื่อในเรื่องนี้ไม่ได้มีความหมายเฉพาะผีเปรต ผีตาด ผีตะเคียน ผีป่า ผีบ้าน หรือผีบรรพบุรุษเท่านั้น แต่รวมไปถึงเทวดา นางฟ้า เจ้าป่า เจ้าเขา และสิ่งต่างๆ ที่เป็นวิญญาณมีอำนาจบันดาลให้เกิดเป็นสรรพสิ่ง ในสมัยก่อนเมื่อเวลาเข้าป่าล่าสัตว์คนสมัยนั้นจะทำพิธีบวงสรวงหรือเซ่นไหว้เพื่อขออนุญาตล่าสัตว์พร้อมกับขอพรให้ล่าสัตว์ได้มากๆ และถ้าตัดต้นไม้ก็ต้องทำพิธีกรรมขออนุญาตตัดต้นไม้เท่าที่จำเป็น พร้อมทั้งให้สัญญาว่าจะใช้ประโยชน์จากไม้เหล่านี้ให้มากที่สุด แม้แต่ก้อนดิน ก้อนหิน ภูเขาและลำธาร คนสมัยก่อนจะให้ความเคารพยำเกรงกันมาก ซึ่งเราจะสังเกตได้ว่า พวกที่นับถือผีหรือวิญญาณต่างๆ มักเป็นพวกที่พยายามเข้าใจชีวิต และมีความนับถือบูชาในธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง แม้แต่ศาสนาโดยทั่วๆ ไปที่มีพัฒนาการสูงกว่าศาสนาดั้งเดิมก็ให้ความเคารพนับถือในธรรมชาติด้วยเช่นกัน เช่น ชาวฮินดูยกย่องแม่น้ำคงคาว่าเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ จึงเกิดความนิยมที่จะทิ้งซากศพหรือแม้แต่อาบน้ำล้างหน้าในแม่น้ำสายนี้ ชาวอิสลามให้ความเคารพก้อนหินสีดำ ซึ่งเรียกว่า หินกาบะ ตั้งใจเดินทางไกลข้ามน้ำข้ามทะเลแสวงบุญ เพื่อจะได้จุ่มพิตหินสีดำศักดิ์สิทธิ์นี้ ชาวคริสต์นิยมนำต้นไม้ประดับที่บ้านในวันคริสต์มาส ทั้งๆ ที่ต้นไม้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเกิดของพระเยซู และชาวพุทธก็ให้ความ

¹ Jack Finegan. The Archeology of World Religions, 1952 หน้า 11.

นับถือในธรรมชาติเช่นกัน ในพระวินัยได้มีข้อห้ามภิกษุสงฆ์ตัดต้นไม้ทุกชนิด โดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ถึงกับปรับอาบัติภิกษุสงฆ์นั้นๆ ศาสดาของศาสนาส่วนมากให้ความสำคัญแก่ธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง แต่เมื่อวันเวลาผ่านไป ความนับถือธรรมชาติในแง่ของการเห็นความสำคัญและคุณค่าได้ถูกเปลี่ยนไปโดยศาสนิกชนรุ่นหลัง ทำให้เกิดเป็นความหลง ความมกมาย ปะปนกับความเชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณ ทำให้ศาสนาเหล่านี้มีลักษณะทางความคิดของศาสนาพื้นฐานดั้งเดิมแฝงอยู่ด้วยเช่นกัน

2.1.3 การมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ (Magic)

ไสยศาสตร์จัดเป็นความเชื่อเก่าแก่ของมนุษยชาตินับตั้งแต่เริ่มมีศาสนา เป็นสิ่งที่คู่กันมากับอารมณอันปราศจากเหตุผลของมนุษย์ ซึ่งเป็นความรู้สึกล้วนๆ ตามธรรมชาติของสัตว์โลก และเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะบังคับบางสิ่งบางอย่างให้เป็นไปตามเป้าหมายของตนโดยอาศัยอำนาจอันลึกลับเหนือธรรมชาตินั้น

ท่านพุทธทาสภิกขุ¹ ได้กล่าวถึงไสยศาสตร์ว่า ไสยศาสตร์เป็นวิธีการพันทุกข์ของมนุษย์ในระดับหนึ่ง เมื่อครั้งยังขาดปัญญาในการเข้าใจความจริงของโลกและชีวิต ไสยศาสตร์มาจากคำว่า “ไสยะ” แปลว่า “นอนหลับ” ซึ่งตรงข้ามกับ “พุทธะ” แปลว่า “ตื่นอยู่” ไสยศาสตร์จึงมีรากฐานอยู่บนความไม่รู้ด้วยปัญญาโดยอาศัยความเชื่อเป็นพื้นฐาน จึงเหมือนกับเป็นความรู้ของคนหลับ กล่าวคือ หลับด้วยโมหะและหลับด้วยอวิชชา บุคคลใดที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือมีสัมพันธกับศาสตร์ชนิดนี้ จะทำให้หลงติดในวัตรอุรรม กระทำทุกอย่างสนองอารมณ์ความต้องการของตน จึงไม่ใช่ทางหลุดพ้นกิเลสและตัณหา สำหรับพุทธศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ทำให้บุคคลถอนตนออกมาจากความยึดติดในสิ่งทั้งปวง โดยใช้ปัญญาคิดพิจารณาหาเหตุผลในการปฏิบัติทุกขั้นตอนจนบรรลุถึงซึ่งนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดที่ทำให้บุคคลเป็นอิสระจากสิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลก บุคคลที่สามารถบรรลุได้จนถึงขั้นนี้จึงได้ชื่อว่า “พุทธะ” หมายถึง ผู้ตื่นจากกิเลส ตัณหาและอวิชชา มีปัญญาเห็นแจ้งในสิ่งทั้งหลายว่า ไม่มีสิ่งใดน่าเอา ไม่มีสิ่งใดน่าเป็นบุคคลผู้เป็นพุทธะ จึงเป็นผู้ที่พ้นจากกระแสโลก หมดยลื่นซึ่งความทุกข์อย่างแท้จริง ซึ่งไสยศาสตร์นั้นมี 2 แบบ คือ “ไสยดำ” หรือ “ไสยศาสตร์” เป็นไสยศาสตร์ฝ่ายดำที่ให้โทษแก่มนุษย์ ทำให้เกิดความเสียหาย ความเดือดเนื้อร้อนใจกับมนุษย์ ส่วนแบบ “ไสยขาว” หรือ “ไสยศาสตร์ขาว” เป็นฝ่ายดีหรือฝ่ายที่ทำคุณให้กับมนุษย์อีกด้วยเช่นกัน

¹ พุทธทาสภิกขุ. พุทธศาสตร์กับไสยศาสตร์, 2526 หน้า 7-10.

อาจารย์กิริติ บุญเจือ¹ ได้จำแนกชนิดของไสยศาสตร์ เป็น 5 ชนิดดังนี้ คือ

1. ไสยศาสตร์แบบตัวแทนผู้ภักดิ์ (Representative magic)

ไสยศาสตร์ชนิดนี้เป็นไสยศาสตร์ที่ผู้มีพลังจิต หรือมีคาถาอาคมกระทำต่อวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งที่ถือเอาเป็นตัวแทนของบุคคลที่ตนต้องการกระทำ เช่น การปั้นชายหญิงให้กอดกัน แล้วทำพิธีตามลัทธิก็จะเกิดผลสะท้อนไปถึงชายหญิงที่ต้องการให้มีความปรารถนาซึ่งกันและกัน การทำเสน่ห์หยาแฝด การฝังรูปฝังรอยนี้ ผู้ใดนกระทำจะมีลักษณะหงุดหงิดง่าย ใบหน้าหมองคล้ำ ขอบตาเขียว วิธีแก้ไขยากมาก นอกจากครูอาจารย์ที่เจริญศีลบริสุทธิ์ และทรงพุทธานุภาพชั้นสูง จึงจะทำได้ นอกจากนี้ยังมีวิธีการใช้เข็มทิ่มแทงตุ๊กตา ซึ่งเป็นตัวแทนของศัตรู เพื่อทำให้เกิดความเจ็บปวดทรมานจนกระทั่งตาย พิธีกรรมชนิดนี้นิยมกันมากในแอฟริกา และในบางกลุ่มของชนชาวเขาในประเทศไทย การทำไสยศาสตร์แบบตัวแทนผู้ภักดิ์นี้เริ่มมาตั้งแต่สมัยของมนุษย์โครมันยอน พวกเขานิยมเขียนภาพสัตว์บนผนังถ้ำ แล้วใช้อาวุธกระหน่ำแทงไปที่รูปภาพเหล่านั้น หรือบางภาพอาจเขียนภาพสัตว์ที่กำลังถูกล่าหรือถูกแทงจนบาดเจ็บ เพื่อเป็นการตัดไม้ข่มนามก่อนออกล่าสัตว์ ซึ่งจะทำให้จับสัตว์ได้ง่ายมากขึ้น

2. ไสยศาสตร์แบบชิ้นส่วนผู้ภักดิ์ (Part for all magic)

ไสยศาสตร์ชนิดนี้เกิดจากการนำเอาชิ้นส่วนของร่างกายบางส่วนมากระทำตามพิธีกรรมเพื่อให้เป็นไปตามความปรารถนาของตนที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ จึงอาจเป็นไปเพื่อประโยชน์ของตนเองก็ได้ หรือเพื่อเป็นโทษแก่ผู้อื่นก็ได้เช่นกัน เช่น การใช้ชีโคสของตนมาทำตามพิธีกรรมแล้วใส่ในน้ำหรืออาหารให้ชายหรือหญิงที่ตนหลงรักได้กินเข้าไป จะทำให้เกิดความลุ่มหลงอย่างขาดสติสัมปชัญญะเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมอื่นๆ อีก ได้แก่ การใช้ชิ้นส่วนต่างๆ ของฝ่ายตรงข้าม เช่น ผม เล็บ ขน หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายมากระทำพิธีเสกเป่าด้วยคาถาอาคมเพื่อให้คนๆ นั้นได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตได้

3. การเข้าทรง (Being Medium)

ไสยศาสตร์ชนิดนี้เกิดจากการยินยอมให้วิญญาณใดวิญญาณหนึ่ง ล่องลอยมาสิงอยู่ในตัว และกระทำการต่างๆ โดยอาศัยร่างทรงเป็นสื่อ

4. การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (Fetichism)

ไสยศาสตร์ชนิดนี้เกิดจากใช้วัตถุอย่างใดก็ได้เป็นสื่อชักนำพลังอำนาจที่เหนือธรรมชาติ

¹ กิริติ บุญเจือ. ศาสนศาสตร์เบื้องต้น, 2532 หน้า 17.

เข้ามาสิงสถิตอยู่ในวัตถุนั้นๆ โดยใช้คำพูดหรือภาษาบางอย่างที่ถูกเคล็ด ซึ่งเรียกว่า “คาถาอาคม” ทำให้วัตถุชิ้นนั้นมีฤทธิ์ อำนาจพิเศษสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เป็นเจ้าของได้ ในการทำเครื่องรางของขลังนี้อาจใช้วัสดุได้หลายชนิด เช่น ไม้ โลหะ หิน กระดุกสัตว์ ชนบก ชนสัตว์บางชนิด (เช่น ชนเม่น และชนหางช้าง เป็นต้น) หรือในบางครั้งอาจจะใช้พวกอาวุธต่างๆ มาลงอาคมก็ได้ เพื่อให้หาอาวุธนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น มีฤทธาานุภาพในการประกอบกิจกรรมตามที่ตนต้องการ

5. ชามาน (Shamanism)

ไสยศาสตร์ชนิดนี้เกิดจากการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผิดกฏตนเองจนมีฤทธิ์อำนาจ สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนใช้ฤทธิ์อำนาจนั้นกระทำการต่างๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมาย

นอกจากนี้ ชามาน อาจหมายถึงบุคคลที่มีฤทธิ์โดยธรรมชาติ จนสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้ เช่น รักษาโรคได้ ห้ามฝนไม่ให้ตก และมีความสามารถในการมองเห็นเหตุการณ์ล่วงหน้า เป็นต้น ตัวอย่างในกรณีการรักษาโรคได้ เช่น ความเชื่อที่ว่า ลูกคนสุดท้ายต้องมีฤทธิ์รักษาโรคต่อที่ตาได้โดยการทำพิธีตัดเม็ดข้าวสารบนทะนันทาเดียว แล้วความเชื่อที่ว่าคนที่เกิดมาโดยเอาเท้าออกก่อน มีอำนาจสามารถใช้เท้าเขี่ยช้างนอกลำคอทำให้ก้างหรือกระดูกที่ติดคอหลุดได้

2.1.4 การมีความเชื่อในเรื่องการทำนายเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต (Divination)

การทำนายเหตุการณ์ในอนาคตเป็นความสามารถอย่างหนึ่งของพ่อมดหรือเจ้าคาถาอาคมในยุคดึกดำบรรพ์ เราอาจกล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่สำคัญของบุคคลเหล่านี้ที่จะต้องกระทำควบคู่ไปกับการรักษาโรค และป้องกันภัยพิบัติให้กับกลุ่มชนของตน ในการทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้านี้อาจกระทำได้หลายอย่างคือ

1) การนั่งทางในเพื่อติดต่อกับวิญญาณหรืออำนาจที่อยู่เหนือธรรมชาติเป็นผู้บอกความเป็นไปในอนาคต

2) การนั่งทางในโดยใช้อำนาจพิเศษที่มีอยู่ในตนเองเห็นความเป็นไปในอนาคต

3) โดยการเสี่ยงทาย เช่น การเสี่ยงทายของคนจีนโบราณ เมื่อต้องการล่วงรู้อนาคต ด้วยการนำเอากระดูกเต่ามาเผาให้ร้อนจนแตกแล้วทำนายเหตุการณ์ โดยอ่านจากรอยแตกของกระดูกเต่า

ในประเทศกรีกยุคโบราณ คนในสมัยนั้นนิยมไปหานักบวชในวิหารเดลฟี (Delphi) ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นวิหารศักดิ์สิทธิ์ของเทพอพอลโล นักบวชผู้หญิงจะเป็นคนติดต่อกับเทพเจ้า โดยนั่งบนเก้าอี้สามขา แล้วสอดไอดินของวิหารเข้าไป จากนั้นจะพูดออกมาเป็นภาษาที่นักบวชชายจะเป็นผู้ตีความหมายและทำหน้าที่รับข่าวสารจากเทพเจ้ามาบอกคนอื่น ๆ ส่วนมากแล้วข่าวสารเหล่านั้นเป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2.1.5 การมีความเชื่อในเรื่องข้อห้ามหรือที่เรียกว่า ตาบู (Taboo)

วิถีชีวิตของมนุษย์ในยุคดั้งเดิมมีข้อห้ามต่างๆ มากมาย ข้อห้ามเหล่านี้เป็นกฎเกณฑ์ที่ระบุวิธีการหลีกเลี่ยงการกระทำบางอย่างที่อาจทำให้เกิดโทษ ชาวหมู่เกาะโพลินีเซียนเรียกข้อห้ามเหล่านี้ว่า “ตาบู” โดยทั่วๆ ไปแล้วข้อห้ามเหล่านี้จะเกี่ยวกับบุคลิพิเศษของคนในสมัยนั้น ได้แก่ กษัตริย์ หัวหน้าเผ่า นักรบ พระ คนทรง และหมอผี เป็นต้น

ข้อห้ามเหล่านี้ได้แก่ ข้อห้ามที่เกี่ยวกับการจับหรือแตะต้องของต่างๆ ที่ผู้มีอำนาจสูงใช้โดยขาดความเคารพยำเกรง หรือแตะต้องโดยไม่ขออนุญาต ซึ่งข้อห้ามเหล่านี้ในเมืองไทยก็ได้เคยปฏิบัติกันมาแต่โบราณกาล แม้แต่ในประเทศญี่ปุ่นสมัยก่อนก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน และรวมไปถึงข้อห้ามที่ไม่อนุญาตให้สามัญชนมองพระพักตร์ขององค์จักรพรรดิ ถึงแม้ว่าพระองค์จะเสด็จประพาสปาลาสัตว์ ผู้ที่พบเห็นจะต้องก้มหน้าทุกคน ทั้งนี้เพราะแต่ก่อนมาเชื่อกันว่ากษัตริย์และองค์จักรพรรดิจัดว่าเป็นบุคคลที่มีศักดิ์สูง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสมมติเทวราชหรืออาจเป็นโอรสของพระอาทิตย์ ห้ามมิให้ผู้ใดล่วงละเมิดในทุกๆ ทาง ผู้ที่ล่วงละเมิดจะต้องได้รับโทษ อาจถึงแก่ชีวิตได้

ข้อห้ามของพวกโอโยคุปต์โบราณ ที่ห้ามบุคคลเข้าไปในสถานที่ฝังศพของฟาโรห์ก็จัดอยู่ในประเภททำนองเดียวกับที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น ผู้ละเมิดจะต้องถูกทำลายด้วยอำนาจคำสาปแช่งที่พระได้กระทำพิธีกรรมไว้แล้วก่อนปิดสุสานหรือปิรามิด

นอกจากนี้ยังมีข้อห้ามที่เกี่ยวกับพวกนักบวชและหมอผีได้แก่ข้อห้ามบางอย่างที่ไม่อนุญาตให้คนทรง นักบวช หรือหมอผี กินพืชหรือสัตว์บางชนิด เพราะอาจทำให้อาคมเสื่อมหรืออาจเป็นโทษแก่บุคคลนั้นๆ ได้ ในบางกลุ่มหรือบางเผ่าพันธุ์ ได้มีข้อห้ามนักบวชหญิงที่เป็นพรหมจารีแตะต้องชายใดแม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม อาจมีผลทำให้เธอหรือผู้แตะต้องนั้นถูกลงโทษโดยอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่คนในกลุ่มนั้นนับถือ

นอกจากนี้ยังมีข้อห้ามอื่นๆ ที่ใช้บังคับพฤติกรรมคนทั่วๆ ไป ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

ให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคม ซึ่งมีดังต่อไปนี้คือ

- ห้ามเหยียบหัวเรือเพราะเชื่อว่ามีแม่ย่านางหรือนางเรือซึ่งอาจให้โทษทำให้เรือคว่ำได้
- ห้ามหญิงมีประจำเดือนประกอบพิธีกรรมสำคัญของกลุ่ม ในบางแห่งถึงขนาดจับแยกให้อยู่ต่างหาก จากครอบครัวในขณะที่มีประจำเดือน
- ห้ามกินพืชบางชนิด เช่น น้ำเต้า สำหรับพวกที่มีเครื่องรางของขลังบางคน ครูบา-อาจารย์ผู้เป็นเจ้าของวิชาจะสั่งห้ามกินน้ำเต้าหรือพืชผักบางชนิด เพราะอาจจะทำให้ของขลังและอาคมเสื่อม
- ห้ามใช้มีดเขี่ยขี้เถ้าในกองไฟ
- ห้ามนั่งบนถ่วงขวาง
- ห้ามรอตราวตากกระโปรงผ้านุ่งและผ้าถุงของผู้หญิงอย่างเด็ดขาด มิฉะนั้นจะทำให้โชคไม่ดี และถ้าใส่เครื่องรางของขลังจะทำให้ของเหล่านั้นหมดความศักดิ์สิทธิ์

2.1.6 การมีความเชื่อในเรื่องรูปสัญลักษณ์หรือโตเต็ม (Totem)

ได้แก่เครื่องหมายประจำกลุ่มที่มีบทบาทพิเศษสำหรับคนในกลุ่มนั้นๆ จนอาจกลายเป็นเครื่องรางได้ ผู้ที่เชื่อในเครื่องหมายเหล่านี้จะนำมาทำเป็นสัญลักษณ์ประจำตระกูลหรือประจำหมู่ของตน ศรัทธาเช่นนี้เรียกว่า **ลัทธิโตเต็ม (Totemism)** เช่น พวกนับถืองูจะไม่ยอมทำร้ายหรือกินเนื้องู ในทางตรงกันข้ามพวกเขาจะยกย่องและให้ความเคารพอย่างสูงสุด จนถึงขั้นทำเป็นรูปสัญลักษณ์ประจำเผ่าพันธุ์ของตน ในบางกลุ่มอาจจะนับถือสิงหรือนกยูง เช่น คนบางกลุ่มในประเทศอินเดีย

ลัทธิโตเต็มส่วนมากมีอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือ ออสเตรเลียและ แอฟริกา ลักษณะของศรัทธา เช่นนี้มีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อทางสังคม (Social Customs) เพราะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในเผ่าพันธุ์ของตน

คำว่า **โตเต็ม** มาจากคำว่า **“โอโตเตมัน” (Ototeman)** ซึ่งเป็นภาษาของพวกอินเดียนแดงเผ่าโอจิบวา (Ojibwa) ซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณทะเลสาบเกรท เลค (Great Lake) ของประเทศสหรัฐอเมริกา “โตเต็ม” มีความหมายว่า ความเป็นพี่น้อง ต่อมาคำคำนี้ได้เข้ามาในประเทศอังกฤษ ปี ค.ศ. 1791 ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไป หมายถึง ความเชื่อในเรื่องวิญญาณที่คอยปกป้องคน แต่ละคนโดยวิญญาณเหล่านี้จะปรากฏออกมาในรูปของสัตว์

ความเชื่อในเรื่องโตเต็มมักจะผสมผสานไปกับการใช้เวทมนตร์คาถา พิธีบูชาบรรพบุรุษ และความเชื่อในเรื่องวิญญาณ จึงทำให้เกิดความยากลำบากที่จะแยกความเชื่อแบบโตเต็มออกมาจากความเชื่อแบบอื่นๆ

นักวิชาการทางศาสนวิทยาบางท่าน ได้จำแนกลัทธิโตเต็มเป็น 2 ประเภท คือ

1) **ลัทธิโตเต็มส่วนบุคคล** คือ การแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสัตว์หรือพืชบางชนิด หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งอื่นๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีอำนาจพิเศษที่สามารถปกป้องคุ้มครองบุคคลแต่ละคนที่มีความผูกพันกับสิ่งนั้นๆ เช่น อินเดียนแดง บางคนอาจจะถูกกำหนดให้มีโตเต็มมาตั้งแต่เกิด อันเป็นสัญลักษณ์ประจำตัว หรือลูกอาจได้รับโตเต็มโดยผ่านทางบิดา หรือมารดาก็ได้ มีข้อน่าสังเกตคือบุคคลใดที่มีโตเต็มเฉพาะบุคคลอย่างเดียวกันั้นมักจะชอบอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันจึงทำให้เกิดลัทธิโตเต็มของกลุ่มชนลัทธิโตเต็มส่วนบุคคลนี้มักปรากฏอยู่ในพวกพื้นเมืองเดิมในทวีปออสเตรเลีย

2) **ลัทธิโตเต็มของกลุ่มชน** คือ การแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนกับสัตว์หรือพืชบางชนิด รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องผูกพันกับกลุ่มชนนั้นๆ ถ้ายทอดต่อๆ กันมาจนเป็นมรดกตกทอด บางกลุ่มจะสร้างตราหรือสัญลักษณ์ รวมทั้งกฎข้อห้ามของโตเต็ม สัตว์หรือพืชที่ถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์จะถูกห้ามนำมากิน และห้ามฆ่าสัตว์ประเภทนั้นๆ โตเต็มของกลุ่มชนเป็นมรดกทางบิดาหรือมารดาได้ กลุ่มที่นับถือโตเต็มใดก็จะเชื่อกันว่ากลุ่มชนนั้นสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษซึ่งมีความสัมพันธ์กับสัตว์หรือพืชที่เป็นโตเต็มของกลุ่มชนนั้น

ลัทธิโตเต็มของกลุ่มชนนี้ยังคงมีอยู่ในทวีปแอฟริกา ทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปอเมริกาใต้ และประเทศอินเดีย เป็นต้น

2.1.7 การมีความเชื่อในเรื่องการบวงสรวงและสังเวยต่างๆ (Sacrifice)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “บวงสรวง”¹ หมายถึง การบูชาเทวดาด้วยเครื่องสังเวยและดอกไม้ธูปเทียน เป็นต้น และคำว่า “สังเวย” หมายถึง การบวงสรวงและการเซ่นสรวง เพราะฉะนั้นการบวงสรวงและการสังเวยในที่นี้จึงหมายถึง การบูชาและการอ้อนวอนร้องขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อาทิเช่นเทพเจ้าและเทวดา ดลบันดาลให้เกิด

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2543 หน้า 610.

ความสำเร็จในสิ่งที่ตนปรารถนา อันเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของศาสนาดั้งเดิมที่นิยมกระทำกัน ซึ่งแล้วแต่โอกาสหรือเงื่อนไขบางประการที่ทำให้ต้องกระทำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อของคนแต่ละเผ่าพันธุ์ สิ่งที่นิยมนำมาบวงสรวงและสังเวยส่วนมากเป็นพวกสัตว์ เช่น วัว แพะ แกะ ไก่ หมู เป็ด นก และปลา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะถูกปรุงแต่งเป็นอาหารอย่างดี แล้วแต่การจินตนาการของแต่ละบุคคลที่จะทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้พอใจมากที่สุด

นอกจากนี้อาจจะถวายอาหารประเภท ข้าว นม เนย น้ำ ผลไม้ เครื่องประดับ และอาวุธ เป็นต้น ในบางแห่งถ้ามีการทำสงครามกัน ฝ่ายที่แพ้ถูกจับเป็นเชลยอาจจะถูกนำมาสังเวยเทพเจ้าของพวกที่ชนะ การนำมนุษย์มาสังเวยเช่นนี้ มักจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งในยุคดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกที่รักมากที่สุด หรือคนหนุ่มคนสาว นิยมถูกเลือกให้เป็นเครื่องสังเวยบนแท่นพิธี ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าอาจจะทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์พอใจและดลบันดาลให้เกิดความสำเร็จ สมความปรารถนา

วิธีการบวงสรวงและสังเวยกระทำได้หลายแบบ ถ้าเป็นพวกของเหลวประเภท น้ำ นม และเหล้า จะใช้วิธีเทลงพื้นดินจนชุ่มและสมมติว่าพลังอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์นี้ได้รับการเช่นไหวแล้ว แต่ถ้าเป็นพวกอาหาร เช่น ข้าว ขนม ผลไม้ และเนื้อสัตว์ อาจจะใช้อธิษฐานในภาชนะไปตั้งวาง ณ ที่ใดที่หนึ่ง บางครั้งอาจจะใช้เนื้อสัตว์หรือพวกเมล็ดพืชต่างๆ มาเผา และสมมติกันว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นได้สูดเอาควันของอาหารนั้นแทนการกินทางปาก เมื่อบวงสรวงและสังเวยจนเรียบร้อยแล้วอาหารที่เหลือจึงจะนำมาแบ่งกินกันในกลุ่มของตนเพื่อแสดงถึงสายใยผูกพันระหว่างสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาตินั้นกับคนไหว้

นอกจากการบวงสรวงและสังเวยแล้ว มีพิธีกรรมที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งซึ่งปรากฏในหลายแห่งของเมืองไทย เรียกว่า “บัตร์พลีกรรม” หรือ “บัตร์พลี” คำว่า “บัตร์” คือ “ใบ” หมายถึง “ใบไม้” เช่น ใบตองที่นำมาเย็บเป็นกระทงใส่อาหาร “พลี” คือการ “เช่นไหว้” รวมความแล้วคำว่า “บัตร์พลี” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน¹ ได้ให้ความหมายว่า “เครื่องเช่นสรวงสังเวย” ในที่นี้ได้จำแนกบัตร์พลีออกเป็น 4 อย่าง ตามลักษณะที่มีอยู่ทั่วไปในประเทศไทย

1) **บัตร์เทวดา** เครื่องเช่นสรวงนิยมทำด้วยกาบกล้วย เป็นรูปกระโจมมีพื้น 3 ชั้น สำหรับใส่เครื่องเช่นถวายเทวดา ในประเทศอียิปต์โบราณปรากฏว่ามีการถวายเครื่องเช่นเทวดาด้วยวัสดุที่มีรูปร่างคล้ายๆ กันนี้ เราจะพบได้จากภาพเขียนในสุสานของฟาโรห์บางองค์

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2543 หน้า 616.

2) **บัตรพระเกตุ** เครื่องเช่นสรวงทำคล้ายบัตรเทวดาแต่มีพื้น 9 ชั้น (ตามกำลังของพระเกตุ) สำหรับใส่เครื่องเช่นสรวงทำคล้ายบัตรเทวดานวเคราะห์ บัตรเหล่านี้พบมากในพิธีโกนจุกและพิธีฉลองอายุ โดยมีพรหมณ์เป็นผู้ทำพิธีกรรม

3) **บัตรสามเหลี่ยมหรือบัตรคางหมู** ทำด้วยหยวกกล้วย เป็นรูปสามเหลี่ยมสำหรับใส่เครื่องเช่นถวายพระยายักษ์

4) **บัตรสี่เหลี่ยม** ทำด้วยหยวกกล้วยประดิษฐ์เป็นรูปสี่เหลี่ยมสำหรับใส่เครื่องเช่นไหว้พระภูมิเจ้าที่

บัตรทั้ง 4 อย่างนี้ ให้เลือกทำอย่างใดก็ได้ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยและจุดมุ่งหมายที่กระทำสำหรับผีอื่นๆ ที่ไม่ใช่เทวดา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีฤทธิ์อำนาจสูง อาจทำเพียงแค่การเช่นไหว้ตามธรรมดา สำหรับภาชนะใส่อาหารใช้ใบตองที่เจียนให้กลมหรืออาจฉีกใบตองจากต้นมาโดยไม่ต้องเจียนเลยก็ได้ แล้วใช้ของกินกองบนนั้น

2.1.8 การมีความเชื่อในพิธีกรรม (Rites of Passage)

การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่จัดวางอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนเราเรียกว่า พิธีกรรม ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่มีลักษณะสากลและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น พิธีการตั้งชื่อ พิธีการล้างบาป พิธีรับศีล พิธีโกนจุก พิธีแต่งงาน พิธีทำศพ และพิธีบวช เป็นต้น

นอกจากนี้อาจจะรวมไปถึงศิลปะแห่งการทำให้ชีวิตอยู่รอดปลอดภัย เช่น การตั้งพิธีกรรมเพื่อการล่าสัตว์ ตัวอย่างที่พบได้มากในประเทศไทยคือการตั้งพิธีกรรมบวงสรวงเทวดาเพื่อล่าปลาบึกในแม่น้ำโขง การทำพิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งที่พบเป็นประจำทุกปี คือ การทำพิธีแรกนาขวัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม และพิธีกรรมอีกชนิดหนึ่งที่เราพบมากในแถบภาคอีสานยามหน้าแล้ง คือ พิธีเซ็งบ้องไฟเพื่อขอฝน

พิธีกรรมเป็นการแสดงออกของจิตสำนึกที่มีความเชื่อและศรัทธาในพลังอำนาจอันลึกลับที่อยู่เหนือธรรมชาติ ในบางครั้งพิธีกรรมอาจมีจุดมุ่งหมายถึงการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์เพื่อเรียกความโชคดีเข้ามาสู่ตน เช่น การรดน้ำมนต์ การลุยไฟ และการปัดรังควาน เป็นต้น

2.1.9 การมีความเชื่อในเรื่องการเช่นไหว้บรรพบุรุษ (Ancestor Worship)

คุณลักษณะของศาสนาตั้งเดิมในข้อนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องผีและวิญญาณของบรรพบุรุษ เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จนถึงระดับหัวหน้าเผ่าพันธุ์และกษัตริย์ เมื่อท่านเหล่านี้ได้ล่วงลับไปแล้วจึงเป็นหน้าที่ของลูกหลานต้องให้ความเคารพด้วยการเช่นไหว้อยู่

เสมอ ถ้าลูกหลานคนใดไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องอาจจะถูกลงโทษต่างๆ นานา ดังนั้นการทำศาลปู่ตา การทำซุ้ม การทำปรางมีด ตลอดจนพิธีกรรมต่างๆ ที่เช่นไหว้ปู่ ย่า ตา ยาย ล้วนมีเหตุมาจากความเชื่อในเรื่องผีและวิญญาณ จึงทำให้เกิดการสร้างสถานที่เฉพาะ หรือการหาอาหารมา เช่น ไห้ว ทั้งนี้เพื่อให้วิญญาณเหล่านี้มาปกป้องรักษาหรือดลบันดาลให้เกิดความสำเร็จในกิจการต่างๆ การบูชาบรรพบุรุษจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเช่นไหว้และการทำพิธีกรรม

หนึ่งในการเช่นไหว้บรรพบุรุษนี้อาจไหว้ด้วยเนื้อสัตว์ ข้าว ผลไม้ เหล้า ฯลฯ และในบางแห่งอาจนำมนุษย์มาฆ่าเพื่อเช่นไหว้ดวงวิญญาณเหล่านี้ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้ไหว้ และขึ้นอยู่กับความเข้มข้นตามแรงปรารถนาของผู้ไหว้

2.2 ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์ที่นับถือศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม

คุณลักษณะของศาสนาพื้นฐานดั้งเดิมทั้ง 9 ประการตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้จะปรากฏอยู่ในความเชื่อของมนุษย์นับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์แล้วสืบทอดกันต่อมา ซึ่งสามารถศึกษาได้จากความเชื่อของชนพื้นเมืองเผ่าต่างๆ ทั่วโลก ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะความเชื่อของชนพื้นเมืองในทวีปอเมริกาเหนือ และความเชื่อของชนพื้นเมืองในทวีปแอฟริกา เพราะความเชื่อของชนพื้นเมืองต่างๆ ไปมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และวัฒนธรรมความเชื่อของแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ ทำให้เกิดความแตกต่างในส่วนย่อย แต่แกนหลักแห่งความเชื่อโดยทั่วไปยังคงมีลักษณะร่วมกัน ซึ่งเราจะศึกษากันในรายละเอียดต่อไป

2.2.1 ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์นีแอนเดอร์ธัล (Neanderthal)

การกำเนิดศาสนาดั้งเดิม เราสามารถสืบย้อนขึ้นไปถึงยุคของมนุษย์นีแอนเดอร์ธัล (Neanderthal) ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงระหว่างประมาณ 10,000-25,000 ปี ก่อนคริสตกาล มนุษย์กลุ่มนี้นิยมหาอาหารด้วยการล่าสัตว์และหาผลไม้ตามป่าเขา ในสมัยนี้ยังไม่มีเขียนบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เราจึงไม่สามารถทราบรายละเอียดเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อของพวกเขา นอกจากอาศัยหลักฐานต่างๆ ทางโบราณคดีจากการขุดค้นพบกระดูกสัตว์และเครื่องมือต่างๆ ทำให้นักโบราณคดีบางคนสันนิษฐานว่า ในสมัยนี้นิยมฝังอาหารและภาชนะ ตลอดจนเครื่องมือและอาวุธต่างๆ ไปกับศพ เพื่อให้คนตายนำไปใช้หรือไม่ก็นำไปถวายแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ

นอกจากนี้นักโบราณคดียังพบกระดูกหมีในหลุมศพ มีการจัดวางกระดูกเหล่านี้เป็นอย่างดี

เป็นระเบียบแสดงถึงการให้ความเคารพอย่างสูง แต่ก็ไม่มีใครพิสูจน์ได้ว่าพวกมนุษย์นีแอนเดอรัลมีความคิดอย่างไรต่อชีวิตหลังความตาย หรือมีความคิดอย่างไรเกี่ยวกับศาสนา แต่มีนักปราชญ์บางท่านได้สันนิษฐานว่าการที่มนุษย์นีแอนเดอรัลพยายามจะฆ่าหมีเนื่องจากมีความเชื่อว่ากะโหลกและกระดูกของหมีมีพลังอำนาจที่จะปกป้องคุ้มครองพวกเขาจากอันตราย จึงนิยมฆ่าหมีกันมากโดยนำซากกะโหลกของหมีที่มีการล่าในแต่ละครั้งไปกองรวมที่เดียวกันในที่พัก

2.2.2 ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์โครมันยอง (Cro-Magnon)

เป็นมนุษย์อีกพันธุ์หนึ่งที่สืบต่อจากพวกนีแอนเดอรัลมีชีวิตอยู่ในช่วงเวลาประมาณ 25,000 ปี ก่อนคริสตกาล มนุษย์พันธุ์นี้ตัวใหญ่และสมองใหญ่กว่ามนุษย์นีแอนเดอรัล ชอบอาศัยอยู่ตามถ้ำ และยังคงล่าสัตว์เป็นอาหาร ในสมัยนี้ยังไม่มี การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้นการที่เราจะศึกษาประวัติความเป็นมาทางด้านศาสนาของคนกลุ่มนี้ยังคงอาศัยหลักฐานทางโบราณคดี เช่น เครื่องมือเครื่องใช้และอาวุธต่างๆ ที่ถูกฝังรวมอยู่กับศพของคนตายในสมัยนั้น หลุมศพบางหลุมอาจพบกระดูกที่ทาสี

มนุษย์โครมันยองมีความชำนาญมากในการวาดรูป ภาพตามฝาผนังถ้ำที่มีชื่อเสียงส่วนมากจะปรากฏผลงานของมนุษย์เผ่าพันธุ์นี้ ภาพที่วาดมักจะอยู่ลึกเข้าไปจากทางเข้าถ้ำ เนื้อหาของภาพเกี่ยวกับสัตว์ที่กำลังถูกล่า เช่น พวกควายไบซัน ม้า หมี และวัว ภาพทั้งหมดมีลักษณะเหมือนจริง ภาพบางภาพแสดงสัตว์ที่กำลังถูกล่าหรือถูกธนูยิงเข้าไปในกล้ำมเนื้อ ซึ่งนักศาสนาและนักโบราณคดีส่วนมากเชื่อว่าอาจเป็นฝีมือของพวกพอมดหมอผีที่วาดภาพเหล่านี้ขึ้นมาก่อนการล่าสัตว์ เหมือนกับเป็นการตัดไม้ข่มนามเพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในการล่าสัตว์เหล่านี้ ภาพเขียนมักวาดตามฝาผนังซึ่งอยู่ในที่ลับตาคน

นอกจากภาพเขียนแล้วพวกโครมันยองยังนิยมแกะสลักหญิงเปลือยเป็นรูปสลักขนาดเล็ก งานแกะสลักที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันดี คือ วินัสแห่งวิลเลนดอร์ฟ (Venus of Willendorf) เป็นงานแกะสลักหญิงเปลือยรูปร่างอวบอ้วน หน้าอก ตะโพกและหน้าท้องใหญ่ ไม่มีตา จมูก ปาก และหู ทำเป็นรูปศีรษะกลมๆ ท่านผู้รู้ทางศาสนาสันนิษฐานกันว่าจุดประสงค์ของการสร้างงานนี้ขึ้นมาเพื่อบูชาให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นมหามายาเทวองค์แรกของโลกที่มีการค้นพบอย่างเป็นหลักเป็นฐาน

2.2.3 ศาสนาและความเชื่อของมนุษย์ยุคหินใหม่

มนุษย์ยุคนี้อยู่ในช่วงระยะเวลาประมาณ 7,000-3,000 ปี ก่อนคริสตกาล มีความก้าวหน้าทางวิทยาการมากขึ้น ศาสนาของมนุษย์ในยุคหินใหม่นี้จะเกี่ยวกับพัฒนาการทาง

เกษตรกรรม อันเป็นวิถีชีวิตของคนสมัยนั้น ในสมัยนี้มนุษย์รู้จักปลูกพืช ทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ ทำให้รู้จักตั้งหลักแหล่งและสร้างบ้าน แปลงเมืองจึงเกิดความจำเป็นที่จะทำให้พื้นที่เพาะปลูกมีความสมบูรณ์อยู่เสมอ มนุษย์ในสมัยนี้รู้จักสังเกตความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เช่น การเกิดน้ำขึ้นน้ำลง การเกิดช้างขึ้นช้างแรมและการเคลื่อนไหวของดวงดาวล้วนมีผลต่อการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ การพัฒนาทางศาสนาของมนุษย์ในยุคนี้จึงมีพื้นฐานอยู่บนความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเท่าๆ กับความอุดมสมบูรณ์ของมนุษย์และสัตว์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดแนวคิดในเรื่องเทพปกรณัม ซึ่งมีที่มาจากความเชื่อในพลังอันลึกลับของธรรมชาติแล้วให้ภาพลักษณ์เป็นเทพต่างๆ เทนพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาว และฤดูต่างๆ

จากการขุดค้นพบหลุมศพต่างๆ โดยนักโบราณคดีมีข้อน่าสังเกต คือหลุมศพเหล่านั้นมักจะมีขนาดใหญ่และฝังคนหลายๆ คนรวมๆ กันไป จากการขุดพบกระดูกของผู้ชาย ผู้หญิง สัตว์ รวมทั้งเครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนอาวุธและเครื่องประดับ ทำให้สันนิษฐานกันว่าหลุมศพขนาดใหญ่เหล่านี้น่าจะเป็นหลุมของคนในระดับชั้นผู้นำ ส่วนกระดูกผู้หญิงนั้นน่าจะเป็นกระดูกของภรรยา และพวกคนใช้ตลอดจนสัตว์เลี้ยงต่างๆ ที่เคยเป็นเจ้าของหรือเป็นสัตว์เลี้ยงตัวโปรด การฝังสิ่งเหล่านี้รวมกันในที่เดียวกัน มีจุดประสงค์เพื่อจะได้ตามไปปรับใช้ในโลกหน้า

นอกจากนี้ในยุคหินใหม่ยังมีกองหินขนาดโตหลายก้อนกองรวมกัน ซึ่งลักษณะเช่นนี้ มักจะพบหลายแห่งทั่วโลก เช่น กองหินที่สโตนเฮนจ์ (Stonehenge) ในประเทศอังกฤษและกองหินที่บริตตานี (Brittany) ในประเทศฝรั่งเศส กองหินเหล่านี้มักจะถูกนำมาจากที่ไกลๆ ซึ่งยากแก่การขนส่ง แสดงว่าผู้นำมากองไว้ในบริเวณเหล่านี้ เพื่อการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และอ้อนวอนร้องขอต่อพลังอันศักดิ์สิทธิ์จะได้ประทานในสิ่งที่ตนปรารถนา

2.2.4 ศาสนาและความเชื่อของพวกอเมริกันอินเดียน¹

ชาวอเมริกันอินเดียนเป็นพวกพื้นเมืองเดิมที่อาศัยอยู่ในทวีปอเมริกา ซึ่งมีหลายเผ่าพันธุ์ทำให้เกิดความแตกต่างทั้งในด้านการแต่งกายและภาษาพูด ชาวอเมริกันอินเดียนเหล่านี้มีความเชื่อทางด้านศาสนา ที่มีลักษณะร่วมกันดังนี้ คือ

1. ความเชื่อในเรื่องวิญญาณ (Animism)

ชาวอเมริกันอินเดียนโดยทั่วไป ให้ความเคารพในธรรมชาติและเชื่อว่าธรรมชาติมีพลังอำนาจที่อาจให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจในเคล็ดลับของการใช้

¹ Hopfe, Lewis M. ReLigions of the World. 3rd .ed, 1983 หน้า 36-38.

พลังอำนาจนี้ธรรมชาติจึงไม่ใช่สิ่งสร้างของพระเจ้าผู้มีอำนาจ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์จะต้องพยายามนำมาใช้ให้เกิดความกลมกลืนแก่ตนเอง เช่นเดียวกับคนสมัยใหม่ที่เชื่อในอำนาจของกระแสไฟฟ้าได้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้วอาจให้โทษถึงแก่ชีวิต ชาวอเมริกันอินเดียนจึงพยายามที่จะมีชีวิตกลมกลืนกับธรรมชาติ เช่น การล่าสัตว์ ก่อนการล่าสัตว์พวกเขาจะต้องสวดมนต์ให้แก่วิญญาณสัตว์ที่ตนจะล่า และต้องปฏิบัติตามข้อห้ามต่างๆ อันเป็นการป้องกันภัยพิบัติเพียงเล็กน้อยก็ไม่ได้ โดยเฉพาะหญิงที่กำลังมีประจำเดือนเป็นสิ่งต้องห้ามที่ผู้ล่าจะต้องหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล ถ้าบังเอิญประจำเดือนนั้นหยดลงบนเส้นทางที่กำลังจะไปล่าหรือหยดลงบนอาวุธ แม้เพียงเล็กน้อย การล่าสัตว์ในครั้งนั้นจะต้องถูกยกเลิกเพราะถ้ายังคงล่าต่อไปการล่าสัตว์จะล้มเหลวหรืออาจโชคร้าย สำหรับสัตว์ที่ล่ามาได้นั้นทุกส่วนของร่างกายจะต้องใช้หรือกินให้คุ้มค่า บางเผ่าถึงขนาดเก็บรักษากระดูกไว้เป็นอย่างดีเพื่อเป็นเคล็ดจะได้เกิดความสำเร็จในการล่าสัตว์ครั้งต่อไป

นอกจากการล่าสัตว์แล้ว การทำกิจกรรม เช่น การปลูกข้าว หรือการเก็บเกี่ยวพืชผลต่างๆ รวมทั้งการขุดดินปั้นหม้อ กิจกรรมเหล่านี้จะต้องมีพิธีกรรม และข้อห้ามแฝงอยู่เช่นเดียวกันแต่ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นไปเพราะความเชื่อในอำนาจอันทรงพลังของธรรมชาติ ชาวอเมริกันอินเดียนจึงพยายามใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างผู้สำนึกในพระคุณเหมือนกับว่าสิ่งเหล่านั้นมีความรู้สึกนึกคิดและจิตใจ เช่นเดียวกับมนุษย์ ถ้าพวกเขาใช้ธรรมชาติอย่างผู้ทำลายพวกเขาอาจได้รับภัยพิบัติจากธรรมชาติ ยกตัวอย่างเช่น เผ่าปาปาโก (Papago) ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของอาริโซนา (Arizona) เมื่อพวกเขาทำหม้อหุงต้มจากดินเหนียว เวลาที่ขุดดินขึ้นมาเขาจะขุดมันเท่าที่จำเป็นเท่านั้นจะไม่ทิ้งขว้างอย่างสุรุ่ยสุร่ายโดยขอยกคำพูดของหญิงเผ่าปาปาโก (Papago) เพื่อเป็นเครื่องยืนยันในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดีว่า

“ฉันนำมันมาใช้เท่าที่ฉันต้องการ มันถูกนำมาใช้หุงต้มสำหรับพวกลูกๆ ของฉัน”

(I take only what I need. It is to cook for my children.)

แล้วก็ชาวฟอกซ์ซึ่งเป็นชาวอเมริกันอินเดียนอีกเผ่าหนึ่งในทวีปอเมริกาก็มีความเชื่อเช่นเดียวกับพวกปาปาโก ได้ยกคำพูดของพวกเขาฟอกซ์ เพื่อเป็นเครื่องยืนยันในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดีว่า

“เราไม่ชอบการทำลายต้นไม้ เมื่อใดที่เราทำเช่นนั้น เราก็จะเช่นด้วยยาสูบก่อนที่จะตัด เราไม่เคยทำลายต้นไม้ แต่เราจะใช้มันอย่างคุ้มค่า ถ้าเราไม่คิดถึงความรู้สึกของมัน ต้นไม้ในป่าที่เหลืออยู่จะร้องไห้ และถ้ามันร้องไห้ก็จะทำให้ใจของเราทุกซักระทมไปด้วย”

(We do not like to harm the trees. Whenever we can, we always make an offering of tobacco to the trees before we cut them down. We never waste the wood, but use all that we cut down. If we do not think of their feelings, all the other trees in the forest would weep, and that would make our hearts sad, too.)

จากคำกล่าวที่ยกมานี้เราจะเห็นว่า พวกอเมริกันอินเดียนยกย่องธรรมชาติและเชื่อว่าทุก ๆ สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติล้วนมีจิตวิญญาณแฝงอยู่ มนุษย์จึงควรใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุดอีกด้วย

2. ความเชื่อในเรื่องสิ่งต้องห้ามต่าง ๆ (Taboos)

ชาวอเมริกันอินเดียนโดยทั่ว ๆ ไปจะหลีกเลี่ยงสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ โดยปฏิบัติตามกฎข้อห้ามที่ได้วางไว้ตั้งแต่บรรพบุรุษ กฎข้อห้ามเหล่านี้ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ การห้ามติดต่อกับหญิงที่มระดู เพราะระดูของหญิงเป็นสิ่งที่มีความสกปรก หญิงเหล่านี้จะต้องถูกกันออกไปอยู่ในกระท่อมพิเศษต่างหาก จากกลุ่มเผ่าของตน พวกล่าสัตว์จะต้องหลีกเลี่ยงที่มีประจำเดือน มิฉะนั้นพวกเขาจะต้องพบกับความอัปโชค

นอกจากนี้ยังมีข้อห้ามอื่นๆ เช่น การหลีกเลี่ยงศพคนตาย ถ้าคนที่เรารักตายไป วิญญาณของพวกเขาจะวนเวียนอยู่ใกล้และพยายามชักชวนพวกญาติมิตรที่สนิทให้ไปอยู่กับพวกเขา พวกนี้ชอบหลอกหลอนตลอดเวลาจึงทำให้เราอาจฝันร้ายได้ ดังนั้นเมื่อมีคนตายจึงต้องรีบฝังหรือเผาทันที เพื่อป้องกันไม่ให้วิญญาณกลับมาได้อีกและห้ามเอ่ยชื่อคนตายด้วย พวกสัปเหร่อ ที่ทำศพได้กลายเป็นบุคคลที่ไม่สะอาดสำหรับสังคมของเผ่าเหล่านั้น สัปเหร่อจึงมีชีวิตที่ถูกแยกออกต่างหากจากเผ่า และถูกห้ามกินอาหารร่วมกับคนอื่นๆ ในเผ่าเหล่านั้น

3. ความเชื่อในประเพณีและพิธีกรรม

พวกอเมริกันอินเดียนส่วนมากเชื่อกันว่าการทำพิธีกรรมต่างๆ นั้น มีส่วนช่วยให้เขาสัมฤทธิ์ผล พิธีกรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับวิญญาณโลก (Spirit World) ให้เป็นไปด้วยดี พิธีกรรมที่นิยมทำกันมากที่สุดก็คือ การเต้นรำ การเต้นรำเป็นวิธีหนึ่งที่มนุษย์ใช้ติดต่อกับวิญญาณโลกในวาระต่างๆ เช่น ก่อนการล่าสัตว์ ก่อนเพาะปลูก ก่อนการทำสงคราม และเมื่อมีคนตาย พวกอเมริกันอินเดียนจะนิยมตีกลอง และสั่นลูกกระพรวนเป็นจังหวะทำนองที่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซึ่งมีไม้ที่จังหวะดนตรีจึงบรรเลงเพื่อปลุกวิญญาณหรือพลังที่มีอยู่ในมนุษย์ให้ตื่นขึ้น และพร้อมที่จะใช้พลังนั้นๆ กระทำอะไรบางอย่าง

4. การมีความเชื่อในการสร้างภาพนิมิตและการอดอาหารว่าสามารถติดต่อกับวิญญาณต่าง ๆ ได้

ชาวอเมริกันอินเดียนส่วนมากพยายามที่จะสร้างอำนาจให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการสร้างภาพนิมิตขึ้นมาเพื่อติดต่อกับวิญญาณต่าง ๆ พวกเขาจะถูกฝึกตั้งแต่อายุประมาณ 9-10 ปีขึ้นไป โดยถูกปล่อยให้อยู่ในป่าตามลำพังจนกว่าพวกเขาจะสามารถติดต่อกับวิญญาณเหล่านั้นได้ การติดต่อกับพวกวิญญาณนี้อาจกระทำโดยการสร้างภาพนิมิตขึ้นมา แต่ภาพนิมิตไม่ได้เกิดขึ้นง่าย ๆ เด็ก ๆ ที่ถูกฝึกอาจต้องอดอาหารหลายวัน บางครั้งก็อดน้ำและเปลือยกาย บางครั้งอาจต้องระบายสีบนใบหน้า และตามร่างกายเพื่อแสดงสัญลักษณ์ของเผ่า ภาพนิมิตที่เกิดขึ้นอาจปรากฏเป็นสัตว์ ผู้ชายหรือผู้หญิง ถ้าภาพนิมิตไม่เกิดขึ้นภายใน 2 หรือ 3 วัน แม้ว่าจะอดอาหารและสวดมนต์อ้อนวอนแล้วก็ตาม เด็กนั้นจะต้องเพิ่มความเข้มข้นในการติดต่อ เช่น การตัดนิ้วของตัวเองเพื่อแสดงความจริงใจต่อพวกวิญญาณ เมื่อภาพนิมิตได้เกิดขึ้นแก่เด็กที่ถูกฝึกแล้วเขาจึงจะกลับบ้านได้ และเป็นสมาชิกของเผ่าอย่างสมภาคภูมิ การสร้างภาพนิมิตจัดว่าเป็นศักยภาพอันสำคัญยิ่งของชนเผ่าอเมริกันอินเดียน เพราะทำให้พวกเขาสามารถติดต่อกับวิญญาณทำให้ล่วงรู้เหตุการณ์ในอนาคต

5. ความเชื่อในผู้นำทางศาสนา

ศาสนาของชนเผ่าอเมริกันอินเดียนเกือบทุกกลุ่มในทวีปอเมริกา มีความเชื่อในเรื่องผีหรือวิญญาณที่แฝงอยู่ในธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระอาทิตย์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชนเผ่าต่าง ๆ เกือบทุกเผ่าจึงนิยมให้มีการเต้นรำถวาย หน้าที่พื้นฐานทางศาสนาเป็นหน้าที่ของทุก ๆ คนในเผ่า การสวดมนต์ การเต้นรำ การสร้างภาพนิมิตเป็นหน้าที่ของทุก ๆ คนที่ต้องกระทำหาใช้หน้าที่เฉพาะของพวกหมอผี (Medicine man)

อย่างไรก็ตามมีพิธีกรรมบางอย่างซึ่งถูกจำกัดเฉพาะพวกหมอผีเท่านั้นที่จะกระทำได้ เพราะหมอผีเป็นคนพิเศษที่มีอำนาจสูงสามารถติดต่อกับวิญญาณโดยใช้การสร้างภาพนิมิตทำให้เขาสามารถรักษาโรคและพวกวิญญาณอาจจะบอกข้อห้ามบางอย่างโดยผ่านทางหมอผี นอกจากนี้คำสาปแช่งของหมอผี อาจนำมาซึ่งภัยพิบัติและความตาย พวกหมอผีจึงได้รับการยกย่องนับถือจากคนในเผ่าไม่น้อยไปกว่าหัวหน้าเผ่า หรืออาจจะมากกว่าหัวหน้าเผ่า

สำหรับการรักษาโรคของพวกหมอผีโดยทั่ว ๆ ไป มักจะใช้วิธีดูวิญญาณออกมาจากคนไข้ด้วยการร้องเพลง เต้นรำ ขอฟร และท่องคาถาอาคมต่าง ๆ ซึ่งวิธีการอาจดูคล้ายกับชาแมนของพวกไซบีเรีย แต่ชาแมนกับหมอผีมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน คือ หมอผีมีความ

สามารถติดต่อกับวิญญาณโดยผ่านภาพนิมิต แต่ชามานสามารถเป็นร่างทรงให้กับวิญญาณ เพื่อติดต่อกับมนุษย์ คนที่เป็นร่างทรงนี้ ก่อนรับวิญญาณมาเข้าร่างมักมีอาการเจ็บป่วยจนไม่สามารถรักษาได้จนกว่าคนคนนั้นจะยินยอม และสัญญาว่าจะยอมให้ร่างกายของตนเป็นร่างทรงของวิญญาณนั้น หรือยอมให้วิญญาณนั้นใช้ร่างกายของตนเป็นสื่อและเป็นทาสรับใช้ วิญญาณนั้นไปจนกว่าจะตายไป

6. ความเชื่อในเรื่องความตายและชีวิตหลังความตาย

เนื่องจากชาวอเมริกันอินเดียนมีหลายเผ่าจึงมีวัฒนธรรมหลากหลาย ความเชื่อในเรื่องความตายและการปฏิบัติต่อผู้ตายจึงมีหลายวิธี และมีข้อห้ามเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

ชาวอเมริกันอินเดียนโดยทั่วๆ ไปเชื่อว่ามีวิญญาณ 2 ดวง แต่ไม่ได้เป็นอมตะอย่างที่เราเข้าใจกันทั่วไป วิญญาณดวงหนึ่งคือลมหายใจและชีวิตซึ่งเกิดดับพร้อมกับร่างกาย วิญญาณดวงที่สองเป็นวิญญาณอิสระล่องลอยไปมาในขณะที่เราฝันหรือเจ็บป่วย วิญญาณดวงนี้จะกลับไปสู่ดินแดนแห่งความตายทันที เมื่อใดก็ตามที่เราตายไปและดินแดนแห่งความตายนี้ก็มีลักษณะหลากหลายขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละเผ่า บ้างก็เชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งความสุขบ้างก็เชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งความทุกข์ เป็นสถานที่น่าเศร้าใจ พวกที่เชื่อในแบบหลังนี้จะพยายามช่วยเหลือคนตายด้วยการฝังอาหารและน้ำหรือสังเวยสัตว์เพื่อให้เป็นตัวมัคคุเทศน์ค้นหาทางไปสู่ดินแดนแห่งความตาย เช่น พวกอินเดียนแดงในแถบมิสซิสซิปปี (Mississippi) เมื่อมีผู้นำตาย พวกที่เป็นภรรยาและลูกจะมีก็คนก็ตาม รวมทั้งญาติและมิตรสหายที่สนิทกันมากตลอดจนสัตว์เลี้ยงทั้งหมดต้องถูกฆ่าให้ตายตามหัวหน้าเผ่า ความเชื่อแบบนี้คล้ายกับความเชื่อของจีนในยุคต้น ความเชื่อของคนอินเดีย ความเชื่อของพวกสุเมเรียน และถ้าย้อนไปถึงยุคหินใหม่ก็มีลักษณะความเชื่อแบบนี้เช่นกัน

7. ความเชื่อที่ว่ามียูนิคอร์นที่ติดต่อกับดวงวิญญาณอันสูงสุด

พวกอเมริกันอินเดียนเป็นชนเผ่าที่นิยมการสับกลิ้งแต่การสับกลิ้งนี้ไม่ใช่สับเล่นๆ เป็นชีวิตประจำวัน แต่พวกเขาจะสับกลิ้งได้เฉพาะในพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น ยาเส้นจึงเปรียบเสมือนเครื่องกำยานอันเป็นส่วนสำคัญในการทำพิธีกรรมเกือบทุกเรื่องโดยเฉพาะเวลาที่ต้องถกเถียงกันในเรื่องสงครามและสันติภาพ การสับกลิ้งจึงเป็นหัวใจสำคัญของการสนทนากล่องยาเส้นจะถูกส่งผ่านจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งโดยผลัดเปลี่ยนกันสับราวกับว่ากล่องยาเส้นเป็นเครื่องรางของขลังอันสำคัญยิ่ง ยาเส้นของพวกเขามีชั้นมากกลั่นรุ่มแรงจนจัดอาจทำให้เมาได้

ชาวอเมริกันอินเดียนเชื่อว่า กล้องยาสูบเป็นของศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถติดต่อกับดวง-
วิญญาณอันสูงสุดได้ เช่น พวกซูซึเชื่อว่ากล้องยาสูบเป็นของศักดิ์สิทธิ์เป็นที่รวมของเอกภาพและ
จักรวาล จึงสามารถติดต่อกับวิญญาณที่บริสุทธิ์ได้ พวกเขาเรียกวินยานี้ว่า “วากันตันกา”
(Wakan Tanka) ซึ่งเป็นวิญญาณใหญ่ (The Great Spirit) ที่เป็นอิสระไม่มีขอบเขตจำกัด กล้อง
ยาสูบนี้ประกอบด้วยส่วนที่เป็นถ้วยสำหรับใส่ยาเส้น ทำจากหินสีแดงซึ่งหมายถึงดิน ส่วน
ต่อมาก็คือ ส่วนที่แกะสลักเข้าไปในหินต่อจากถ้วยที่ใส่ยาเส้น หมายถึง ลูกควายซึ่งเป็นตัวแทน
ของสัตว์ทั้งหลาย พวกซูซึให้ความสำคัญแก่ควายมากเพราะเป็นสัตว์ที่มีคุณค่าต่อมนุษย์ เนื้อ
หนังของมันใช้เป็นอาหารหรือเครื่องนุ่งห่มและที่พักอาศัย มนุษย์อยู่ได้ก็เพราะสัตว์เหล่านี้และ
สัตว์อยู่ได้ก็เพราะดินหรือแม่พระธรณี ซึ่งเปรียบเหมือนมารดาโลก ส่วนด้ามที่ทำด้วยไม้
หมายถึงสรรพสิ่งที่เติบโตมาจากแม่พระธรณี ชนกลุ่มซึ่งใช้เขวนที่ตัวกล้องยาเป็นชนกลุ่มที่ได้จาก
นกอินทรีสายจุด

สรรพสัตว์ที่มีอยู่ในจักรวาลจะถูกเชื่อมโยงโดยการสูบกกล้องยานี้ และผู้สูบบุหรี่
สามารถติดต่อกับวิญญาณสูงสุด กล้องยาจึงเป็นที่รวมพลังอำนาจของโลก การสูบกกล้องยาจึง
จัดเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ไม่ใช่การสูบบุหรี่เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน แต่เป็นพิธีกรรมที่
มนุษย์พยายามติดต่อกับพลังเหนือโลกซึ่งพวกเขาเชื่อว่าเป็นวิญญาณอันยิ่งใหญ่เป็นบ่อเกิดของ
สรรพสิ่งและเป็นสิ่งที่ประทานอำนาจมาให้มนุษย์ สามารถมีตาทิพย์เห็นภาพนิมิตที่บอก
เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2.2.5 ศาสนาและความเชื่อของชาวพื้นเมืองแอฟริกัน¹

แอฟริกาเป็นทวีปที่กว้างใหญ่ มีประชาชนหลายเผ่าพันธุ์ พื้นที่ในทวีปแอฟริกาอุดม
ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติจึงถูกชาวผิวขาวรุกรานนำมาเป็นเมืองขึ้นทำให้ทวีปแอฟริกา
ประกอบไปด้วยชนชาติต่างๆ ที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มศาสนาที่ไม่ได้มีอยู่แต่เดิม เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนายิว
และศาสนาฮินดู

2. กลุ่มศาสนาที่มีอยู่แต่เดิม

ซึ่งในที่นี้จะขอก้าวในส่วนกลุ่มศาสนาที่มีอยู่แต่เดิมก่อน โดยจะสรุปลักษณะ
ร่วมกันทางศาสนา ดังนี้

¹ Hopfe, Lewis M. Religions of the World. 6th .ed, 1994 หน้า 24-32.

1. นัถือพระเจ้าสูงสุด (The High God)

ชาวพื้นเมืองแอฟริกันมีความเชื่อว่า เทพเจ้าของแต่ละท้องถิ่นนั้นต่างอยู่ในภายใต้ อำนาจของพระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ พระองค์มีอำนาจสูงสุดสามารถสร้างโลกและสรรพสิ่ง พระองค์ทรงเป็นหนึ่งเดียวที่อยู่เหนือเทวะทั้งหลาย แต่พระองค์จะติดต่อกับโลกเรานี้น้อยมาก เมื่อพระองค์ทรงสร้างโลกแล้วก็ทรงปล่อยโลกอย่างอิสระโดยพระองค์เฝ้าดูอยู่ห่างๆ ความเข้าใจพระเจ้าในลักษณะนี้เราจะพบได้ในตำนานธรรมของพวกโยรูบา (Yoruba) ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งในแอฟริกาซึ่งเชื่อว่ามีพระเจ้าอันสูงสุดทรงพระนามว่า “โอโลรัน” (Olorun) พระองค์ได้มอบงานสร้างโลกให้แก่ลูกคนโตแต่เขาไม่สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้ โอโลรันจึงให้ลูกคนเล็กทำแทนแต่ก็ทำไม่สำเร็จเช่นกัน พระองค์จึงสร้างโลกด้วยพระองค์เอง และสั่งให้พวกเทวะทั้งหลายซึ่งพวกแอฟริกันเรียกว่า “โอริชา” (Orisha) เป็นผู้ช่วย เมื่อโอโลรันได้สร้างโลกสำเร็จสมบูรณ์ดีแล้ว พระองค์ก็เสด็จขึ้นสวรรค์และติดต่อกับโลกที่พระองค์สร้างน้อยมาก โดยปล่อยให้โอริชาเป็นเทวะประจำหมู่บ้านคอยดูแลทุกข์สุขของพวกโยรูบาตั้งแต่นั้นมา

2. ความเชื่อในเรื่องของดวงวิญญาณ

ชาวพื้นเมืองแอฟริกันเชื่อว่าโลกเรานี้เต็มไปด้วยวิญญาณต่างๆ ซึ่งก็แฝงอยู่ในธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ลำธาร พื้นดิน ทะเล ท้องฟ้า และภูเขา ฯลฯ วิญญาณเหล่านี้เกิดความพอใจ บางหมู่บ้านในแถบแอฟริกาตะวันตกนิยมสร้างวัดถวายหรืออาจให้พระทำพิธีเช่นไหว้แม่พระธรณีหรือเช่นไหว้เทพแห่งพายุ ชาวพื้นเมืองแอฟริกันบางเผ่านิยมทำพิธีกรรมโดยใช้น้ำ เพราะเชื่อว่า น้ำเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสื่ออันศักดิ์สิทธิ์ในชั้นพื้นฐานของการทำพิธี ยกตัวอย่างเช่น พิธีอาบน้ำเด็กแรกเกิด พวกเขานิยมใช้ “น้ำเป็น” อาบเด็กทารก “น้ำเป็น” หมายถึง น้ำที่ไม่ได้ต้ม การต้มน้ำเป็นการทำลายวิญญาณหรือพลังที่อยู่ในน้ำซึ่งเป็นการขาดความเคารพ ในพิธีกรรมสำคัญอื่นๆ ก็นิยมใช้น้ำหรือของเหลวอื่นๆ ประเภทเบียร์หรือเหล้าไวน์เทลงบนพื้นดินเช่นไหว้ ไปพร้อมกับอาหาร โดยมีจุดประสงค์ที่จะทำให้วิญญาณทั้งหลายบังเกิดความพอใจและดลบันดาลสิ่งที่พวกเขาปรารถนา

3. ความเชื่อในอำนาจของวิญญาณบรรพบุรุษ หรือวิญญาณบรรพชน

ศาสนาของพวกชนพื้นเมืองแอฟริกัน จะแยกวิญญาณบรรพบุรุษออกเป็นคนละส่วนกับวิญญาณที่แฝงอยู่ในพลังธรรมชาติ พวกเขาคือเชื่อว่าเมื่อบรรพบุรุษได้ตายไปแล้ววิญญาณที่อยู่ในโลกแห่งวิญญาณจะทำหน้าที่ดูแลลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ต่อไป ดังนั้นจึงปรากฏบ่อยครั้งที่พวกแอฟริกันพยายามติดต่อกับวิญญาณเหล่านี้เพื่อขอคำปรึกษาในด้านการรบ ในด้านการ

เพาะปลูก และเมื่อเวลามีเด็กเกิดใหม่ทำให้เกิดข้อห้าม (taboo) ต่างๆ ขึ้นมาในภายหลัง เช่น การห้ามกินผลไม้ หรือพืชผลที่เก็บเกี่ยวครั้งแรก ทั้งนี้เพื่อนำไปเซ่นไหว้เป็นการตอบแทนพระคุณท่านที่คอยขจัดปัญหาให้แก่พวกเขา

ความเชื่อในเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษของพวกพื้นเมืองแอฟริกันแตกต่างจากชาวจีน กล่าวคือ ชาวจีนให้ความเคารพวิญญาณบรรพบุรุษของตนเพื่อแสดงความกตัญญูและขอร้องให้พวกตนอยู่เย็นเป็นสุข ร่ำรวยมั่งคั่ง แต่สำหรับชาวพื้นเมืองแอฟริกันนั้นความเชื่อในเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษมีความสัมพันธ์กับความเป็นความตายของเผ่าพันธุ์ พวกเขาเชื่อว่าการที่ภูเขไฟระเบิด น้ำท่วม แผ่นดินไหว และโรคระบาด เกิดจากการบันดาลของวิญญาณบรรพบุรุษ คำสาปแช่งของท่านเหล่านั้นอาจนำภัยพิบัติมาสู่พวกเขาได้ การให้ความเคารพในวิญญาณบรรพบุรุษจึงเป็นจิตสำนึกอันสำคัญยิ่งของพวกเขาลูกหลานทุกคนต้องเซ่นไหว้ ด้วยผลผลิตจากแรงงานของพวกเขาและเพื่อเป็นหลักประกันในความจงรักภักดี พวกเขานิยมฆ่าสัตว์เซ่นด้วยเลือดทุกครั้งที่มีสัตว์เกิดใหม่ครั้งแรกในฝูงนั้น

วิญญาณของบรรพบุรุษจะติดต่อกับลูกหลานทั้งหลายด้วยการฝัน ซึ่งเป็นวิธีที่ค่อนข้างง่าย ไม่ต้องมีการตีความใดๆ แต่ในบางครั้งวิญญาณของบรรพบุรุษไม่สามารถติดต่อกับลูกหลานด้วยการฝันอาจเป็นเพราะบางเรื่องยากเกินกว่าที่จะเข้าใจ จึงจำเป็นต้องอาศัยพวกนักทำนาย (Diviner) มาช่วยตีความ คนที่จะสามารถทำนายทายทักเหตุการณ์ต่างๆ ได้จะต้องเป็นผู้ที่สามารถ ติดต่อกับวิญญาณของผู้ตายได้ และสามารถล่วงรู้เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นในการทำสงครามแต่ละครั้ง พวกนักทำนายเหล่านี้จะถูกเชิญมาเป็นที่ปรึกษาในการทำสงครามอยู่เสมอ

4. การเซ่นไหว้

เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่จะช่วยเชื่อมโยงสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับเทวดา และดวงวิญญาณของเหล่าบรรพบุรุษ ดังนั้นจึงมักปรากฏว่ามีพวกพื้นเมืองแอฟริกันบางคนนิยมเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้เป็นประจำทุกวัน โดยแบ่งน้ำหรืออาหารสักชนิดหนึ่งเพื่อเซ่นไหว้แต่ถ้าในโอกาสที่สำคัญ เช่น เมื่อจะออกรบหรือเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ พวกเขานิยมฆ่าสัตว์แล้วเซ่นด้วยเลือด เช่น นก แกะ แพะ สุนัข วัวและควาย เป็นต้น พวกเขาจะเริ่มต้นด้วยการเชือดสัตว์แล้วปล่อยให้โลหิตไหลรดลงบนพื้นดิน เมื่อเลือดไหลออกจากร่างจนหมดแล้ว จึงจะนำสัตว์นั้นไปต้มหรือย่างแล้วแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนหนึ่งถวายทวยเทพและวิญญาณบรรพบุรุษส่วนที่สองมอบให้กับคนทำพิธีกรรม ส่วนที่สามนำมากินกันเองในครอบครัว การทำ

เช่นนี้เชื่อกันจำเป็นการแสดงความสัมพันธ์ต่อกันเหมือนกับเป็นชีวิตเดียวกัน

สำหรับการเช่นไหวด้วยมนุษย์นั้นไม่มีใครเกิดขึ้นบ่อยครั้งนัก นอกจากจะมีเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นแก่หมู่บ้านเท่านั้น และถ้าผู้ทำนายได้ทำนายว่าจะต้องใช้ชีวิตมนุษย์เป็นเครื่องสังเวย จึงจะมีการฆ่ามนุษย์เกิดขึ้นหรือถ้าผู้นำของเผ่าตายไป ความจำเป็นที่จะต้องฆ่าคนเพื่อตามไปรับใช้ในโลกลูกหน้าก็อาจจะเกิดขึ้นได้แต่เมื่อฆ่าแล้วพวกเขาจะไม่นิยมกินเนื้อมนุษย์ด้วยกัน เหตุการณ์เช่นนี้จึงเกิดขึ้นน้อยครั้งมาก

5. การทำพิธีกรรม

ชาวพื้นเมืองแอฟริกันมีพิธีกรรมหลายอย่างตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดเป็นเหตุการณ์สำคัญที่สุดในชีวิต เพราะเด็กที่เกิดมานั้นล้วนเป็นผลมาจากการอวยพรของพวกโลกแห่งวิญญาณ ส่วนบุคคลที่เป็นหมันไม่สามารถมีบุตรได้ พวกเขาเชื่อกันว่าเป็นเพราะคนเหล่านั้นถูกวิญญาณสาปแช่ง ชาวแอฟริกันบางเผ่าจึงเกิดการมีบุตรแฝดเพราะเชื่อกันว่าการคลอดบุตรแฝดเป็นผลมาจากการที่แม่เป็นขี้มีสามีหลายคน พวกเด็กแฝดจึงมักถูกฆ่าหรือถูกขับไล่ออกจากหมู่บ้าน

สังคมของชาวพื้นเมืองแอฟริกันส่วนมากอย่างเช่นพวกอชันติ (Ashanti) ไม่นิยมตั้งชื่อให้กับเด็กแรกเกิดต้องรอเวลาให้ผ่านพ้นไปประมาณ 1 สัปดาห์จึงจะตั้งชื่อ พวกเขาเชื่อกันว่าการที่ไปตั้งชื่อให้กับเด็กแรกเกิดต้องรอให้ผ่านพ้นไปประมาณ 1 สัปดาห์ จึงจะตั้งชื่อ เพราะเชื่อกันว่าการที่จะไปตั้งชื่อให้แก่เด็กที่เกิดใหม่นั้น อาจทำให้ผิดหวังได้ เนื่องจากอัตราการตายของเด็กแรกเกิดในแอฟริกาสูงมาก การที่ไปตั้งชื่ออาจทำให้ได้รับความทุกข์เมื่อเด็กตายในขณะนั้น และการตั้งชื่อเด็กนั้นส่วนมากได้ชื่อมาจากบรรพบุรุษ

พิธีกรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือการอุ้มเด็กแรกเกิดออกไปอาบแสงจันทร์หรือโยนเด็กขึ้นไปในอากาศอย่างเบาๆ แล้วมารับ ทำอย่างนี้หลายครั้งเพื่อให้เด็กแรกเกิดเคยชินกับการมองแสงจันทร์ พิธีกรรมแบบนี้กระทำเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ในบางกลุ่มอาจรอจนกระทั่งอย่างเข้าสู่วัยรุ่น

เด็กหนุ่มสาวของพวกพื้นเมืองแอฟริกันเมื่อโตเต็มที่แล้ว พวกเขาจะได้รับหน้าที่สำคัญๆ ในสังคม โดยแยกออกเป็นกลุ่มผู้ชายและกลุ่มผู้หญิง พวกเด็กผู้ชายจะได้รับหน้าที่เรียนรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาและถูกทดสอบให้มีความกล้าหาญอดทน ส่วนเด็กผู้หญิงจะเรียนรู้ในเรื่องเพศศึกษาโดยได้รับการฝึกอย่างพิเศษ นอกจากนี้ชาวแอฟริกันหลายเผ่าอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน ทั้งนี้เพราะพวกเขามีข้อห้ามไม่ให้สามีมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาใน

ขณะตั้งครุฑ และอาจรวมไปถึงช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องเล็กน้อย ดังนั้นสามีสหลายคนจึงดักกิจกรรมนี้กับ ภรรยาประมาณ 2 ปี สามีสจึงต้องมีภรรยาหลายคน โดยแยกบ้านอยู่ต่างหาก สำหรับพิธีกรรม ที่เกี่ยวกับความตายนั้นมีหลายพิธีด้วยกัน ทั้งนี้เพราะพวกเขาพยายามหาวิถีทางที่จะทำให้ วิญญาณของผู้ตายเกิดความสบายใจที่จะอยู่ในโลกใหม่และไม่คิดที่จะกลับมารบกวน หลอนญาติพี่น้อง พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายจึงมีหลายขั้นตอนเพื่อป้องกันการกลับมาอีก โดย เฉพาะอย่างยิ่งหญิงใดที่สามีสตาย พวกหล่อนจะกลัวกันมากเพราะเกรงว่าสามีสที่ตายไปในนั้นอาจ กลับมาหา และทำให้หล่อนเป็นหมันไม่สามารถมีลูกต่อไปได้ พวกแอฟริกันนิยมการฝังศพเมื่อ มีคนตายพวกเขาจะรีบฝังทันที โดยเฉพาะถ้าเป็นกษัตริย์ตายไปพวกเขาจะรีบฝังพระศพพร้อม ทั้งทรัพย์สินเงินทองและข้าทาสบริวาร

6. ความเชื่อในผู้นำทางศาสนา

พิธีกรรมหลายอย่างในแอฟริกาอาจไม่จำเป็นต้องพึ่งพวพระ เช่น การกรวดน้ำให้ กับผู้ตาย การสวดมนต์อ้อนวอนขอพรจากดวงวิญญาณ พิธีกรรมที่จะต้องให้พระทำพิธีนั้นต้อง เป็นพิธีกรรมที่กระทำในโอกาสพิเศษผู้ที่จะเป็นพระได้นั้นต้องผ่านการฝึกฝนในการทำพิธีกรรม ต้องเรียนรู้รหัสพิเศษในลัทธิในศาสนาของตนต้องเรียนรู้ในเรื่องการเดินรำเพื่อพิธีกรรมบางอย่าง และต้องเรียนรู้ในกฎข้อห้ามทางศาสนา

สำหรับหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาในแอฟริกา โดยทั่วๆ ไปพวกเขา นิยมให้พวกพ่อมด (Witch doctor) เป็นผู้ทำพิธีกรรม โดยเฉพาะเมื่อเวลาที่มีคนเจ็บป่วยพวก พ่อมดใช้เวทมนตร์และสมุนไพรรักษาคนไข้ นอกจากนี้ถ้ามีการย้ายบ้าน พ่อมดอาจจะถูกเชิญ ให้มาทำพิธี ขับไล่ความชั่วร้ายก่อนที่เจ้าของบ้านจะย้ายเข้าไปอยู่อาศัย พ่อมดมักจะมีหน้าที่ที่ เกี่ยวข้องกับความเจ็บไข้ของคนในเผ่าหรือมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวทมนตร์คาถาอาคม

สำหรับการทำนายเหตุการณ์เป็นหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวทมนตร์คาถาอาคม ที่เกิดขึ้นในอดีตหรือทำนายเหตุการณ์ที่จะมาถึงในอนาคต เพื่อให้ผู้ถามหาหนทางป้องกัน ความชั่วร้ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและในขณะเดียวกันผู้ทำนายสามารถล่วงรู้สาเหตุของความ วิกฤติที่เกิดขึ้นมาแล้ว

เนื่องจากชนเผ่าแอฟริกันบางพวกยังคงปกครองแบบกษัตริย์ ทำให้เกิดผู้นำทาง ศาสนาอีกประเภทหนึ่งคือ กษัตริย์ พระองค์เป็นผู้อยู่เหนือกฎหมาย จึงได้รับการยอมรับใน ฐานะเป็นผู้มีความศักดิ์สิทธิ์มีความสัมพันธ์กับโลกของวิญญาณบรรพชน เมื่อกษัตริย์และ ราชินีได้รับการสถาปนาอย่างเป็นทางการแล้ว จะถูกเปลี่ยนสถานภาพโดยได้รับการยกย่องว่า

เป็นเทวดาและสามารถที่จะเข้าไปในดินแดนของวิญญาณแห่งบรรพชน พระมหากษัตริย์เป็น บ่อเกิดของข้อห้ามต่างๆ เช่น ห้ามมองพระพักตร์ ห้ามแตะหรือจับสิ่งของกษัตริย์ ห้ามยุ่งกับ นางสนมและนางกำนัล ผู้ที่เป็นพระมหากษัตริย์จะต้องได้รับการดูแลอย่างดี เพื่อให้มี พระพลานามัยดี เพราะการประจักษ์ของพระมหากษัตริย์เท่ากับความป่วยไข้ของประเทศชาติ เมื่อใดก็ตามที่พระมหากษัตริย์ทรงสวรรคต ชาวการสวรรคตจะถูกปิดเป็นความลับจนกว่าจะมี การเลือกกษัตริย์องค์ใหม่และประกาศเป็นทางการ นับแต่วินาทีนั้น พระมหากษัตริย์และ พระราชินีจะได้รับการยกย่องเป็นเทพชั้นสูง

ในปัจจุบันนี้ศาสนาดั้งเดิมของชาวแอฟริกันได้ถูกกดดันจากศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม รวมทั้งแรงกดดันที่มาจากสังคมแบบอุตสาหกรรมทำให้ประชาชน แอฟริกันเหินห่างจากศาสนาดั้งเดิมซึ่งเป็นศาสนาเก่าแก่ของชาติ

อย่างไรก็ตามยังคงมีชาวแอฟริกันบางกลุ่มพอใจที่จะมีวิถีชีวิตและความเชื่อ ตามแนวทางที่บรรพบุรุษของตนได้เคยปฏิบัติมา

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 2 ศาสนาพื้นฐานดั้งเดิม จบโดยสมบูรณ์แล้ว โปรดทำแบบฝึกปฏิบัติประกอบวิชาศาสนศึกษา บทที่ 2 แล้วจึงศึกษาในบทที่ 3 ต่อไป